

УДК 35:159.95

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2\(22\)-119-132](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2(22)-119-132)

Бельська Тетяна Валентинівна,

доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і публічного адміністрування, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, 61002, Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17, тел.: 0664506212, e-mail: tanya_belska@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-2792-4700>

Бельская Татьяна Валентиновна,

доктор наук по государственному управлению, доцент, доцент кафедры менеджмента и публичного администрирования, Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова, 61002, Украина, г. Харьков, ул. Маршала Бажанова, 17, тел.: +38 (066) 450 6212, e-mail: tanya_belska@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-2792-4700>

Bielska Tetiana Valentynivna,

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Public Administration, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, 61002, Ukraine, Kharkiv, Marshal Bazhanov Street, 17, tel.: +38 (066) 450 6212, e-mail: tanya_belska@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-2792-4700>

Лашкіна Марія Григорівна,

кандидат наук з державного управління, психолог-конфліктолог, доцент кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю факультету міжнародних відносин, Національний авіаційний університет, 03058, Україна, м. Київ, проспект Космонавта Комарова, 1, тел.: 05039722912, e-mail: maria.lashkina@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8331-1853>

Лашкина Мария Григорьевна,

кандидат наук по государственному управлению, психолог-конфликтолог, доцент кафедры журналистики, рекламы и связей с общественностью факультета международных отношений, Национальный авиационный университет, 03058, Украина, г. Киев, проспект Космонавта Комарова, 1, тел.: 05039722912, e-mail: maria.lashkina@

gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8331-1853>

Нестеряк Юрій Васильович,

доктор наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту неперервної освіти, начальник Центру медіа комунікацій, 03058, Україна, м. Київ, проспект Космонавта Комарова, 1, e-mail: nesteriak.yuriy@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2333-5965>

Нестеряк Юрій Васильевич,

доктор наук по государственному управлению, доцент кафедры публичного управления и администрирования Учебно-научного института непрерывного образования, начальник Центра медиа-коммуникаций Национального авиационного университета, 03058, Украина, г. Киев, проспект Космонавта Комарова, 1, e-mail: nesteriak.yuriy@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2333-5965>

Yurii Nesteriak,

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration and Administration of the Education and Science Institute of Continuous Education, Head of the Center of Media Communication, National Aviation University, Prospect Cosmonaut Komarova, 1, 03058, Ukraine, Kyiv, e-mail: nesteriak.yuriy@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2333-5965>

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ПСИХОСОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Констатується, що вплив психічного на суспільно-політичні процеси в умовах безперервного інформаційного потоку є визначальним; психологічний тиск на свідомість стає все більш розповсюдженим, збільшується емоційність інформаційних повідомлень, їх вплив на психосоціальний стан суспільства. Автори переконують, що практики впливу та розповсюдження емоційно забарвленої неправдивої інформації перетворилися сьогодні на інформаційно-психологічні війни, які переслідують мету активізувати суспільну свідомість громадськості держави-противника і вплинути на державну політику. Визначено, що психологічний вплив на противника, що

базується на комунікативних процесах із використанням сучасних інформаційних технологій, передбачає зміну громадської думки в заданому напрямі.

Авторами здійснено комплексний науковий аналіз сучасного стану державної інформаційної політики та інформаційної безпеки України як психосоціального явища. Розглянуто соціальні явища, що виникають в інформаційній сфері під впливом інформаційної пропаганди агресора та військового конфлікту, як вони впливають на психологічний стан суспільства, до яких наслідків можуть призвести.

Визначено, що в умовах реальної інформаційної агресії існує нагальна потреба у формуванні та активному функціонуванні єдиного національного регулятора в інформаційній сфері, діяльність якого була б спрямована на вироблення дієвої національної інформаційної політики, кваліфіковане відбиття маніпуляційно-пропагандистських атак, формування у громадян України національно-патріотичних переконань, розвитку українського національного інформаційного простору.

Зазначено, що доктринальне коригування інформаційних процесів корелюється з психосоціальними. Вказано, що інформаційні потоки, які проходять по каналам масової комунікації, несуть у собі знання про закономірності дійсності, відображають структуру людської пам'яті та інтелекту, основні особливості соціальної системи, де найбільш яскравими є взаємодія індивідуально-психічних явищ.

Ключові слова: вплив, психосоціальні явища та процеси, інформаційний вплив, інформаційна політика, інформаційна безпека, інформаційна агресія, доктрина інформаційної безпеки.

ИНФОРМАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА И ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ГОСУДАРСТВА КАК ПСИХО-СОЦИАЛЬНОЕ ЯВЛЕНИЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Аннотация. Констатируется, что влияние психического на общественно-политические процессы в условиях непрерывного информационного потока является определяющим; психологическое давление на сознание становится все более распространенным, увеличивается эмоциональность информационных сообщений, их влияние на психосоциальное положение общества. Авторы утверждают, что практики влияния и распространения эмоционально окрашенной ложной информации превратились сегодня в информационно-психологические войны, которые преследуют цель активизировать общественное сознание общественности государства-противника и повлиять на государственную политику. Определено, что психологическое воздействие на противника, основанное на коммуникативных процессах с использованием современных информационных технологий, предусматривает изменение общественного мнения в заданном направлении.

Авторами осуществлен комплексный научный анализ современного состояния государственной информационной политики и информационной безопасности Украины как психосоциального явления. Рассмотрены соци-

альные явления, возникающие в информационной сфере под влиянием информационной пропаганды агрессора и военного конфликта, как они влияют на психологическое состояние общества, к каким последствиям могут привести. Определено, что в условиях реальной информационной агрессии существует насущная потребность в формировании и активном функционировании единого национального регулятора в информационной сфере, деятельность которого была бы направлена на выработку действенной национальной информационной политики, квалифицированное отражение манипуляционно-пропагандистских атак, формирование у граждан Украины национально-патриотических убеждений, развитие украинского национального информационного пространства. Отмечено, что доктринальные корректировки информационных процессов коррелируют с психосоциальными. Указано, что информационные потоки, которые проходят по каналам массовой коммуникации, несут в себе знания о закономерностях действительности, отражают структуру человеческой памяти и интеллекта, основные особенности социальной системы, где наиболее яркими являются взаимодействие индивидуально-психических явлений.

Ключевые слова: влияние, психосоциальные явления и процессы, информационное воздействие, информационная политика, информационная безопасность, информационная агрессия, доктрина информационной безопасности.

INFORMATION POLICY AND INFORMATION SECURITY OF THE STATE AS PSYCHICAL AND SOCIAL PHENOMENON: PROBLEMS AND PROSPECTS

Abstract. The article states that the influence of the psychic on the social and political processes in conditions of a continuous information flow is decisive; psychological pressure on consciousness becomes more widespread; emotionality of information messages, their influence on the psychological and social position of society increase. The authors convince that practices of influence and dissemination of emotionally stained false information have become today informational and psychological wars that aim at activating of public consciousness of a public of an enemy state and influence on a state policy. It is determined that psychological influence on the aggressor that is based on communicative processes with using of modern information technologies, involves change of a public opinion in the given direction.

The authors carried out a comprehensive scientific analysis of the current state of information policy and information security of Ukraine as a psychological and social phenomenon. Social phenomena that arise in the informational sphere under influence of information propaganda of the aggressor and the military conflict, their influence on the psychological state of society, and what the consequences can be are examined.

It is determined that in the conditions of real information aggression there is an urgent need for formation and active functioning of a single national regulator in

the information sphere. Its activity would be aimed at developing of an effective national information policy, qualified fight off manipulative propaganda attacks, formation of national patriotic convictions among Ukrainian citizens, and development of a Ukrainian national information space.

It is noted, that the doctrinal adjustment of information processes is correlated with psychological and social ones. It is indicated that information flows, which go through mass communication channels, carry knowledge of the laws of reality, reflect the structure of human memory and intelligence, the main features of the social system, where interaction of individual and mental phenomena is most striking.

Keywords: influence, psychological and social phenomena and processes, informational influence, informational policy, informational security, informational aggression, a doctrine of informational security.

*Бої за владу залишаються настільки ж напруженими –
і в зонах бойових дій, і за столами переговорів,
і в кіберпросторі, – проте віддача від них все менше.
Мойзес Наїм “Занепад влади” [1, с. 25]*

Постановка проблеми. Світ інформаційного суспільства стає все більш насиченим та заплутаним, люди все більш розгубленими, а держави все більш уразливими та незахищеними. Вік постправди, фейкових новин, необмеженого накопичення публічних даних, розвитку штучного інтелекту, здатного відтворювати людські здібності, вимагає від держав світу більш прискіпливої уваги до інформаційної безпеки та захисту персональних даних. Проблеми інформаційної політики в державному управлінні залишаються вельми актуальними.

Структурні елементи свідомості є концентрованим вираженням різних параметрів суспільного життя людей упродовж тисячоліть, впливають на соціальні процеси держави та психологію влади. Іспанський філософ Х. Ортега-і-Гассет вважав, що “вла-

да означає панування думок і поглядів” [2, с. 117]. Водночас її трактують як здатність агентів влади шляхом домінування втілювати у життя чи нав’язувати певні політичні рішення. Серед сучасних науковців з’явилася думка про те, що природа влади – це тайна реальної, не стилізованої самовпевненості, яка здатна створювати особливу ауру, поринаючи до якої, одні рішуче [3, с. 4], або “здатність і можливість здійснювати свою волю, чинити вирішальний вплив на діяльність, поведінку людей” [4, с. 87]. Тобто володарювання та підкорення коріняться в природі людини, в архетипних структурних елементах свідомості людини. Але завдяки прогресу та розвитку нових технологій змінюються методи впливу і природа самої влади.

Фактично зараз світ потрапив в активну фазу формування нового сус-

пільно-комунікаційного устрою — інформаційного суспільства, яке являє собою комп'ютеризовану спільноту людей, де інформаційні технології набувають універсального значення й охоплюють усі сфери людської діяльності, а комунікаційні технології змінюють процес спілкування та сприяють забезпеченню соціальних послуг за допомогою комп'ютерної комунікаційної мережі [5, с. 4]. Це трансформує соціальний простір, формує нові цінності та відносини, створює нові інститути, все те, що Е. Тоффлер визначає, як новий устрій життя. В інформаційному суспільстві “влада, що ґрунтується на силі та багатстві, втрачає свій вплив, хоча і не зникає повністю” [6, с. 114]. Інформаційний світ збільшує кількість інформації, урізноманітнює методи та канали впливів, але психічні можливості людини сприймати інформацію не встигають за змінами, що призводить до виникнення психічного напруження. Вплив психічного на суспільно-політичні процеси завжди був значним, а в умовах безперервного інформаційного потоку він стає визначальним. В Україні ситуація ускладнюється конфліктом на Сході, який переносить вектор інформування з боку раціонального осмислення в емоційне, та близькістю й впливом інформаційного простору Росії. Тому постала необхідність комплексного міждисциплінарного аналізу сучасного стану державної інформаційної політики та інформаційної безпеки України як психосоціального явища, пошуку шляхів нетравматичного впливу на населення, соціальної взаємодії та забезпечення інформаційної безпеки держави.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових публікацій із зазначеної проблеми підтверджує, що дослідженню сучасного стану інформаційної безпеки країни та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення державної інформаційної політики приділяють серйозну увагу відомі вітчизняні науковці, дослідники та експерти. Так, аналіз психології натовпу, публіки та цивілізації подається у роботах таких відомих учених, як Г. Лебон [7], С. Московічі [8], З. Фройд [9] та К.-Г. Юнг [10]. Сутність маніпулятивного впливу через ЗМІ й Інтернет розглядає в своїх роботах український дослідник Г. Почепцов [11], технології впливу на маси в період передвиборчих кампаній М. Варій [12], використання архетипів та цінностей для впливу на свідомість досліджують — О. Радченко [13], Ю. Напльоков [14] та інші.

Метою статті є науковий аналіз сучасного стану державної інформаційної політики та інформаційної безпеки в Україні, як психо-соціального явища і вироблення рекомендацій забезпечення інформаційної безпеки українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Існує думка, що в умовах демократії влада змінює прямиий диктат та поневолення до більш тонких та ефективних методів. Але застосування різного роду маніпулятивних технологій впливів, інформаційно-психологічного тиску, з будь-якою метою, призводить в результаті до серйозних розладів психічного та суспільного життя, породжує суспільну апатію та відчу-

ження більшості населення від свідомої участі у суспільних процесах.

За словами М. Кастельса, з 90-х років минулого сторіччя наша планета об'єдналася в єдину телекомунікаційну комп'ютерну мережу, що є основою інформаційної системи та комунікаційних процесів. Інформаційні та комунікаційні технології в сучасному глобалізованому світі, безперечно, сприяють економічному розвитку та зростанню матеріального добробуту людей, виступають умовою влади, знань і творчості [15]. Мережа об'єднує безліч елементів за критерієм комунікативного зв'язку та має властивість демократизувати комунікацію й об'єднувати різні ієрархічні рівні в єдиний комунікативний простір, переводить комунікацію в горизонтальну площину. В таких умовах психологічний тиск на свідомість стає все більш розповсюдженим, збільшується емоційність інформаційних повідомлень, їх вплив на психо-соціальний стан суспільства. На те, яку роль відіграє інформація у формуванні громадської самосвідомості звернув увагу ще А. Токвіль [16]. Сьогодні ці практики впливу та розповсюдження емоційно забарвленої неправдивої інформації перетворилися на інформаційно-психологічні війни.

Інформаційні війни переслідують мету активізувати суспільну свідомість громадянської держави-противника і вплинути на державну політику. Психологічний вплив на противника, що базується на комунікативних процесах із використанням сучасних інформаційних технологій, передбачає зміну громадської думки в заданому напрямку.

Об'єктом інформаційної війни є як масова, так і індивідуальна свідомість. Засобами ведення інформаційної війни є будь-які засоби передавання інформації — від ЗМІ та соціальних мереж, до поширення чуток. Як правило, методами інформаційної війни є розповсюдження дезінформації або подання інформації з вигідного для себе боку [17, с. 119].

Веронік де Жоффруа, директор операцій Groupe URD, запропонував типологію стратегій впливу. Стратегія націлена на досягнення наступних цілей: інформувати, переконати, мотивувати, спонукати до дії. Вибір стратегії впливу залежатиме від різних чинників: діалогу з метою досягнення влади, доступу до влади і, відповідно до аналізу ризиків, культури організації. У таблиці нижче зазначено типи транзакцій для кожної стратегії (таблиця).

Типологія стратегій впливу

Стратегія	Обмін	Переконання	Комунікація, переговори	Тиск
Типи акцій	діалог, комунікація, повідомлення	навчання, мотивація, спір, підвищення обізнаності, адвокація, обговорення, доведення	Е – пропозиція, знаходження спільного рішення, альтернативне запитання	примус, обурення, мобілізація, лобіювання, повідомлення, виклик за замовленням

Джерело: за матеріалами Groupe URD [18].

Інформаційні спецоперації ведуться з боку Росії проти України вже багато років. Активізувалися з прямою агресією на Донбасі та анексією Криму, та видозмінилася з появою соціальних мереж й можливістю створювати фейкові акаунти і “бото-ферми”. Результати сказалися на стані суспільства, яке на сьогодні виявилось розколотим за світоглядною ознакою, розгубленим у великій кількості інформаційного шуму та ідеологічно дезорієнтованим. Інформаційний простір поділений між представниками фінансово-промислових груп, які стоять за багатьма інформаційними повідомленнями, що розповсюджуються лідерами думок в соціальних мережах, їм належить більшість телевізійних каналів. Різні місіонерські релігійні структури, які часто також пов’язані з фінансово-промисловими групами, нав’язують суспільству ідеї та вірування, нерідко використовуючи методи психологічного впливу та технології нейропсихологічного програмування й гіпнозу. Суспільству пропонується безліч думок, трактовок подій та новин, що протирічать одна одній, а іноді й здоровому глузду. Часто це призводить до виникнення психологічного явища, яке характеризується як когнітивний дисонанс, що трактується як внутрішня дисгармонія між знаннями в свідомості людини (термін ввів Леон Фестінгер у 1956 р.). Такий психічний стан викликає відчуття стресу, провини, появу неконтрольованої агресії. Трансформація високих суспільних очікувань перетворюється на енергію оманливих суспільних сподівань, а потреба зменшення дисонансу штовхає лю-

дину шукати пристрасну інформацію та оцінки, які б зробили її рішення більш розумним та комфортним для неї.

Телебачення залишається найбільш популярним засобом масової інформації в Україні. За даними звіту всеукраїнського соціологічного опитування 2018 року, абсолютна більшість мешканців України (86 %) отримують інформацію про події в країні від українських телевізійних каналів. 27 % — з українських інтернет-сайтів, 24 % — із соціальних мереж, 18 % — від родичів, друзів, колег та т. п. Іншими джерелами користуються всього 8 %, з них 5 % дивляться російські канали телебачення. У середньому дорослий українець дивиться три українські канали, але щодо подій в Україні та взаємовідносин України, Росії, “ДНР” (Донецької народної республіки, не признаної в Україні) / “ЛНР” (Луганської народної республіки, не признаної в Україні) довіряє лише 1,5 каналу. Всього 27 % українців-телеглядачів вважає, що українські канали справді подають об’єктивну інформацію про події в Україні, 43 % переконані, що інформація не відповідає дійсності (30 % не змогли відповісти на це питання). Технічний доступ до російських каналів для 69 % користувачів — супутник, 13 % — дивляться трансляції в інтернеті, 12 % — за допомогою аналогової антени, а 8 % — в кабельній мережі. Що стосується соціальних мереж, то серед українців більшість (42 %) користуються принаймні однією соціальною мережею. Найбільш популярною наразі є Facebook (36 %). Іншими мережами користуються не більше 11 %. Всього 35 %

респондентів стверджують, що вони перевіряють інформацію в інших джерелах, отриману з загальнонаціонального, російського, місцевого ЗМІ, або ЗМІ “ДНР”/“ЛНР”, не перевіряли б більше половини (52 %) [19, с. 6].

Водночас у разі суперечливої інформації з різних джерел 58 % віддають перевагу українським ЗМІ і лише 1 % російським, або ЗМІ “ЛНР”/“ДНР”, хоча 38 % не знає, якому би ЗМІ радше повірив. Причому серед жителів заходу України тих, хто не знає кому вірити, всього 27 %, в центрі їх вже 37 %, а на півдні — 47 % (при тому, що у всіх регіонах лідирують саме українські ЗМІ) [Там само, с. 7]. Така дуальність та невизначеність поглядів наслідок багаторічного єдиного інформаційного поля з Російською Федерацією. Ці дані свідчать не тільки про низький рівень подачі інформаційних матеріалів в українських ЗМІ, але і про низький рівень медіаграмотності та потенційну загрозу для інформаційного впливу на суспільство. На думку психологів, ефект впливу ЗМІ, внесення нових ідей в суспільну свідомість залежить від їх відповідності потребам, настроям та настановам, що вже раніше сформулювалися в психології масової свідомості суспільства.

З моменту створення держави Україна, суспільство постійно знаходилося під впливом інформаційного поля сусідніх країн і, до моменту агресії, держава не звертала на це уваги. В Україні досі, навіть декларативно, не закріплено концептуальних засад державної інформаційної політики загалом. В сучасному Законі України “Про інформацію” (редакція від

2017 р.) встановлено деякі основні напрями державної інформаційної політики і одним із них визначено забезпечення інформаційної безпеки (ст. 3).

З початком подій у листопаді 2013 р. в Україні, які отримали назву “Євромайдан” та “Революція гідності”, проявилися усі прорахунки у вітчизняній інформаційній сфері за попередні роки. Саме в цей період агресивна інформаційна політика Російської Федерації позначилася на викривленні та спотворенні образу України у світі, зокрема, у самій же Росії та на окупованих територіях. Тільки завдяки активному висвітленню цих подій європейськими і світовими медіа була порушена практика отримання інформації про Україну виключно із російських джерел.

На початку 2014 р. на території Автономної Республіки Крим, окрім перебування військового контингенту Російської Федерації, здійснювався інформаційно-психологічний тиск на населення України з боку засобів масової інформації іноземної держави. Тому, відповідно до Рішення Ради національної безпеки і оборони України (РНБО) від 1 березня 2014 р. “Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України”, Національна рада України з питань телебачення та радіомовлення звернулася до об’єднань провайдерів програмної послуги з вимогою припинити ретрансляцію у своїх мережах передач російських телеканалів “Россия 24”, ОРТ (Первый канал всемирная сеть), “РТР Планета”, “НТВ-Мир”. Найбільш ефективним механізмом,

що стримав агресивну кампанію Російської Федерації (як на інформаційному, так і реальному рівні) стало використання громадської журналістики. Он-лайн трансляції з місця подій із використанням інструментів типу “Stream-TV” дозволило дезавувувати більшість провокаційних заяв, а в окремих випадках – попередити провокації. Цілеспрямованим поширенням інформації про Україну за кордон активно зайнялися вітчизняні соціальні медіа. Наприклад, група “Інформаційний спротив”, “StopFake”, “По той бік новин” і досі проводять системну спрямовану політику викриття та спростування неправдивої інформації про події в Україні та світі. Підготовлені експертами аргументовані матеріали перекладаються англійською, німецькою, французькою, чеською, болгарською та ін. мовами і поширюються інформаційними каналами світових медіа.

Із розвитком національної системи глобального мовлення тісно пов'язане питання налагодження ефективного “управління новинами” з боку держави (менеджмент новин, спін-докторство). Загальноприйнятою практикою у світі є утворення служб, що за допомогою спеціально розроблених механізмів опікуються поширенням повідомлень про країну. Одним із перших прикладів створення таких органів у країнах світу став Комітет стратегічних комунікацій (Strategic Communication Unit) у Великобританії.

Україна пішла шляхом створення Міністерства інформаційної політики. Основними завданнями Міністерства є: забезпечення інформаційного суверенітету України,

зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, а також забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів; здійснення реформ засобів масової інформації щодо поширення суспільно важливої інформації. Створення Міністерства інформаційної політики України без публічного обговорення та проведення належних наукових і фахових експертиз у будь-якому випадку поставило під сумнів прозорість реалізації державної інформаційної політики в країні. У 2015 році Міністерством інформаційної політики України була розпочата робота над Доктриною інформаційної безпеки України [20] та Концепцією інформаційної безпеки України. Доктрина була введена в дію Указом Президента України від 25 лютого 2017 року. До позитиву цього документу, на наш погляд, варто віднести нормативне визначення низки термінів: *стратегічні комунікації*, *урядові комунікації*, та *кризові комунікації*, що розмежовує їх проблематику та дозволяє позбутися дублювання завдань і заходів, що реалізуються різними державними органами України. Вперше на рівні нормативного акту закріплено термін “*стратегічний наратив*”, який є одним із ключових щодо забезпечення інформаційної безпеки.

Водночас, об'єктивний аналіз Доктрини інформаційної безпеки України дозволяє зробити декілька застережень: 1) Доктрина є декларативним документом, що визначає стратегічні вектори впливу; 2) документом визначено близько десяти центральних органів влади, для координації між ними може утворитися

“допоміжний орган” у Міністерстві інформаційної політики України, але механізм координації потребує уточнення; 3) документ визначає напрямки розвитку медіа-культури в суспільстві та підняття культури політичної дискусії, але немає конкретних заходів для боротьби із фейками та інформаційним шумом, направлених на внутрішню аудиторію.

На наше переконання, питання створення системи інформаційної безпеки України на сьогодні є вкрай важливим і стосується різних сфер, зокрема: захисту внутрішнього інформаційного простору; забезпечення суверенітету країни, перешкоджання зовнішній інформаційній експансії; захисту незалежності, суверенітету, державної та територіальної цілісності; забезпечення інформаційного і культурного впливу в Україні й за кордоном. Важливою сферою інформаційної безпеки є розвиток медіаграмотності серед населення, створення умов для убезпечення суспільства від впливу неправдивої, а іноді й агресивної інформації, що розмиває реальну картину світу, створює когнітивний дисонанс та призводить до нервових розладів, що впливає на психосоціальний стан суспільства.

В умовах ескалації загроз в інформаційній сфері, що постали перед Україною, інформаційні меседжі від представників органів державної влади усіх рівнів мають бути правдивими, своєчасними та сприйматися як офіційна позиція України щодо подій, які відбуваються в контексті російсько-українського протистояння. Ця позиція має бути лаконічно сформульованою, чіткою і зрозумілою.

Висновки і перспектива подальших досліджень. В сучасних умовах інформаційної агресії існує нагальна необхідність у подальшому формуванні та активному функціонуванні єдиного національного регулятора в інформаційній сфері, діяльність якого була б спрямована на вироблення української національної інформаційної політики, інтелектуальне кваліфіковане відбиття маніпуляційно-пропагандистських атак, формування у громадян України національно-патріотичних переконань, розвитку українського національного інформаційного простору. Державна інформаційна політика України має враховувати середовище свого існування і з урахуванням цього вибудовувати систему власної інформаційної безпеки.

Здійснена спроба доктринально визначити питання інформаційної безпеки. Проте, за відсутності розроблених документів, які мали б скласти цілісну основу правового регулювання інформаційної сфери та забезпечення інформаційної безпеки України, їх рівень не в повній мірі відповідає потребам українського суспільства.

В умовах інформаційного світу треба пам'ятати, що інформаційні потоки, які проходять по каналах масової комунікації, несуть у собі знання про закономірності дійсності, відображають структуру людської пам'яті та інтелекту, основні особливості соціальної системи, де найбільш яскравими є взаємодія індивідуально-психічних явищ. Людина в цій системі інформаційного обміну та комунікації виступає лише тільки одним, хоча і дуже складним, з еле-

ментів. Але тільки від неї залежить психосоціальний стан суспільства, міцність держави та ефективність роботи її інститутів. Інформаційна сфера повністю заточена під людську природу, є її продуктом та наслідком, тісно пов'язана з психологією та соціальними процесами, тому доктринальне коригування інформаційних процесів корелюється з психосоціальними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Наїм Мойзес*. Занепад влади : Від владних кабінетів до полів битви і церков, а потім і до держави, або чому сьогодні бути при владі означає зовсім інше, ніж колись; пер. з англ. О. Дем'янчук. Київ : Форс Україна, 2017. 448 с.
2. *Ортега-и-Гассет Х.* Восстание масс // Вопросы философии. 1989. № 4. С. 114–155.
3. *Герасіна Л. М.* Інститут публічної влади у модерному та постмодерному науковому вимірі // Державне будівництво. 2011. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/1/07.pdf>
4. Політологічний енциклопедичний словник / уклад. В. Л. Горбатенко, ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Генеза, 2004. 735 с.
5. *Алиева Н. З.* Конвергенция в контексте концепций инновационного развития // Современные проблемы науки и образования. 2012. № 6. URL: www.science-education.ru/106-7735
6. *Тоффлер Э.* Проблемы власти на пороге XXI века // Свободная мысль. 1992. № 2. С. 113–120.
7. *Лебон Г.* Психология народов и масс. Москва: Академический проект, 2011. 238 с.
8. *Московичи С.* Век толп. Исторический трактат по психологии масс; пер. с фр. Москва: Центр психологии и психотерапии, 1998. 480 с.
9. *Фрейд З.* Введение в психоанализ. Москва: Наука, 1989. 456 с.
10. *Юнг Карл Густав.* Человек и его символы. Москва: Серебряные нити, 1997. 368 с.
11. *Почепцов Г. Г.* Информационные войны. Київ: Ваклер; Рефлбук, 2000. 576 с.
12. *Варій М. Й.* Політико-психологічні передвибірні та виборчі технології. Київ: Ника-Центр, 2003. 400 с.
13. *Радченко О. В.* Влада і вибори: інституційна взаємодія в демократичному суспільстві. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2006. 244 с.
14. *Naplyokov Y. V.* The archetypal foundations of value choice in the process of adaptation to the modern society // Public management. 2018. № 4 (14). –yiv: ДП “Вид. дім “Персонал”. Р. 171-183. doi: <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i14.109>
15. *Кастельс М.* Информационные технологии, глобализация и социальное развитие // UNRISD Discussion Paper. 1999. № 114.
16. *Токвиль Алексис де.* Демократия в Америке. Москва: Прогресс, 1992. 554 с.
17. Сучасна політична лексика // Вдовичин І. Я., Угрин Л. Я., Шипунов Г. та ін.; за ред. В. Хоми Н. М. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 395 с.
18. Veronique de Geoffroy and Alain Robyns. Strategies used by international NGOs to influence public policy // Groupe URD. URL: <http://www.urd.org/Strategies-used-by-international>
19. Протидія російській пропаганді та медіаграмотність: результати всеукраїнського опитування громадської думки. Аналітичний звіт. Київ: Детектор медіа, 2018. 64 с. URL:

- http://detector.media/doc/images/news/archive/2016/136017/DM_KMIS_ukr_WEB-2.pdf
20. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Доктрину інформаційної безпеки України”: Указ Президента України від 29 грудня 2016 року № 47/2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>

REFERENCES

1. Naim Moises (2017). *Zanepad vlady : Vid vladnykh kabinetiv do poliv bytvy i tserkov, a potim i do derzhavy, abo chomu s'ohodni buty pry vladi oznachaye zovsim inshe, nizh kolys'* [The Decline of Power: From Power Cabinets to the Fields of Battle and Churches and then to the State, or why it is today means more than ever before]. Kyiv: Force Ukraine [in Ukrainian].
2. Ortega-i-Gasset Kh. (1989). *Vosstanie mass* [Revolt of the masses]. *Voprosy filosofii*, № 4, 114–155 [in Russian].
3. Gerasina L. M. (2011). *Institut publichnoi vladi u modernomu ta post-modernomu naukovomu vimiri* [Institute of Public Power in the Modern and Postmodern Scientific Dimension]. *Derzhavne budivnitstvo*, 1. Retrieved from: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/1/07.pdf> [in Ukrainian].
4. Gorbatenko V. L., Shemshuchenko Yu. S. et al. (2004). *Politologichniy entsiklopedichniy slozhnik* [Political encyclopedic dictionary]. Kyiv: Geneza. [in Ukrainian].
5. Alieva N. Z. (2012). *Konvergentsiya v kontekste kontseptsiy innovatsionnogo razvitiya* [Convergence in the context of the concepts of innovation development]. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniya*, 6. Retrieved from: www.science-education.ru/106-7735 [in Ukrainian].
6. Toffler E. (1992). *Problemy vlasti na poroge XX v.* [Problems of power on the threshold of the twenty-first century]. *Svobodnaya mysl*, 2, 113–120.
7. Lebon G. (2011). *Psikhologiya narodov i mass* [Psychology of peoples and masses]. Moskva: Akademicheskiiy proekt [in Russian].
8. Moskovichi S. (1998). *Vek tolpy. Istorieskiy traktat po psikhologii mass* [Century of Mult. Historical treatise on the psychology of the masses]. Moskva: Tsentri psikhologii i psikhoterapii [in Russian].
9. Freyd Z. (1989). *Vvedenie v psikhologiiy* [Introduction to psychoanalysis]. Moskva: Nauka [in Russian].
10. Yung Karl Gustav. (1997). *Chelovek i ego simvoli* [Man and his symbols]. Moskva: Serebryanye niti [in Russian].
11. Pocheptsov G. G. (2000). *Informatsionnye voyni* [Information wars]. Kyiv: Vakler; Reffbuk [in Ukrainian].
12. Variy M. Y. (2003). *Politiko-psikhologichni peredviborni ta viborchi tekhnologii* [Policies and psychology movable and wobble technology]. Kyiv: Nika-Tsentr [in Ukrainian].
13. Radchenko O. V. (2006). *Vlada i vybori: institutsiyna vzayemodiya v demokraticnomu suspilstvi* [Government and Elections: Institutional Interaction in a Democratic Society]. Kharkiv: Vyd-vo KharRI NADU “Magistr” [in Ukrainian].
14. Naplyokov Y. V. (2018). The archetypal foundations of value choice in the process of adaptation to the modern society. *Public management*. № 4 (14). Kyiv: DP “Vidavnichiy dim “Personal”. pp. 171-183. doi: <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i14.109> [in Ukrainian].
15. Kastels M. (1999). *Informatsionnye tekhnologii, globalizatsiya i sotsialnoe razvitie* [Information Technologies, Globalization and Social Development].

- UNRISD Discussion Paper, 114 [in Ukrainian].
16. Tokvil Aleksis de. (1992). *Demokratiya v Amerike* [*Democracy in America*]. Moskva: Progress [in Russian].
 17. Vdovichin I. Ya., Ugrin L. Ya., Shipunov G. V., Khomi N. M. et al. (2015). *Suchasna politichna leksika* [*Contemporary Political Vocabulary*]. Lviv: Noviy Svit-2000 [in Ukrainian].
 18. Veronique de Geoffroy and Alain Robyns. Strategies used by international NGOs to influence public policy. Groupe URD. Retrieved from: <http://www.urd.org/Strategies-used-by-international>
 19. Protidiya rosiyskiy propagandi ta mediagramotnist: rezultaty vseukrayinskogo opituvannya gromadskoyi dumki [Opposition to Russian propaganda and media literacy: results of an all-Ukrainian public opinion poll]. (2018). Analitichniy zvit. Kyiv: Detektor media. Retrieved from: http://detector.media/doc/images/news/archive/2016/136017/DM_KMIS_ukr__WEB-2.pdf [in Ukrainian].
 20. Ukaz Prezidenta Ukraïni "Pro rishennya Radi natsionalnoï bezpeki i oboroni Ukraïni "Pro Doktrinu informatsiynoï bezpeki Ukraïni" vid 29 hrudnya 2016 roku № 47/2017 [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine "On the Doctrine of Information Security of Ukraine" dated December 29, 2016 № 47/2017]. Retrieved from: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374> [in Ukrainian].